

Maris Lauri
Justiitsministeerium

Teie: 29.10.2021 nr JUM/21-1280/-1K

Meie: 10.12.2021 nr 1-7/265-2

Erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsusest

Austatud minister

Täname, et olete esitanud Siseministeeriumile kooskõlastamiseks erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse (edaspidi *VTK*). Kooskõlastame *VTK* järgmiste märkustega.

1. *VTK* punkti 1 „Probleemi kirjeldus ja selle tekke põhjus“ alapunktis 7.3 sedastatakse, et EKS ei täpsusta, et kui ERJK ettekirjutus kohtus vaidlustatakse, siis kas kohtumenetluse ajaks viivise arvestus peatub. Ilmselt see sõltub sellest, kas kohus esialgse õiguskaitse korras peatab ettekirjutuse täitmise, sest haldusakti vaidlustamine haldusakti kehtivust automaatselt ei peata. Selguse huvides võib kaaluda seaduse täiendamist. Analogiat saab võtta näiteks maksukorralduse seaduses intresside arvestamise sätetest.

Siseministeerium toetab selguse loomist antud küsimuses ning oleme seisukohal, et kohtumenetluse ajaks võiks viivise arvestus peatuda.

2. *VTK* punkti 3 „Eesmärk ja saavutatava olukorra kirjeldus“ alapunktis 4 selgitatakse, et EKS § 12¹ lg 3 mõte on sätestada avalike vahendite (välja arvatud riigieelarveline eraldis) kasutamise keeld. Ilmselgelt on keeld üldine ning ei kohaldu ainult valimiskampaaniale. Selguse huvides ning vähendamaks edasisi vaidlusi, tuleks kaaluda § 12¹ lõikes 3 nimetatud valimiskampaania mõiste asendamist näiteks „poliitilise tegevusega“.

Oleme seisukohal, et kui erakonnaseadust muudetakse selliselt, et §-i 12¹ lõikes 3 nimetatud valimiskampaania mõiste asendatakse „poliitilise tegevusega“, siis kontroll selle üle peab hõlmama ka valimisliite ja üksikkandidaate. ERJK-l peavad oma tegevuses olemas olema volitused ja vahendid kontrollimaks, et avalikke vahendeid ei kasutata poliitiliseks tegevuseks valimisliitude ja üksikkandidaatide poolt.

3. *VTK* punkti 3 „Eesmärk ja saavutatava olukorra kirjeldus“ alapunktis 8 asutakse seisukohale, et eesmärk on muuta ERJK ettekirjutused sundtäidetavaks. Lisaks peaks edasiste vaidluste ärahoidmiseks seaduses selgesõnaliselt sätestama, kas sundtäitmine kohaldub edasiulatavalt või ka tagasiulatavalt nendele ettekirjutustele, mis on antud enne sundtäitmise regulatsiooni kehtestamist.

Siseministerium on seisukohal, et sundtäitmine saab kohalduda edasiulatuvalt ning palume sellega eelnõu koostamisel arvestada. Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 22.12.2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 14 lõikest 4 võib seadust või selle sätet rakendada tagasiulatuvalt üksnes põhjendatud vajaduse korral, kui see toob kehtiva õiguse normidega võrreldes kaasa isiku õiguste laienemise, vabaduste suurenemise, kohustuste või vastutuse vähenemise või muu sellesarnase tagajärje või kui sellega ei rikota õiguskindluse põhimõtet. Õiguskindluse põhimõtte rikkumise vältimiseks kavandatakse varasemate suhete kohta asjakohased rakendus- ja üleminekusätted.

Selgusetuks jääb kuidas on ettekirjutuse tagasiulatuvalt sundtäidetavaks muutmine vältimatult vajalik kavandatava õigusnormi eesmärgi saavutamiseks ning kuidas see toob kaasa isiku õiguste laienemise, vabaduste suurenemise, kohustuste või vastutuse vähenemise? Enne uue regulatsiooni kehtestamist tehtud ettekirjutused peaksid menetlema ikka vastavalt ettekirjutuse tegemise ajal kehtinud regulatsioonile. Kui kavandatava regulatsiooniga tahetakse muuta sundtäidetavaks ka need ettekirjutused, mis on antud enne sundtäitmise regulatsiooni kehtestamist, siis on tegemist ebaehtsa tagasiulatuva jõuga – akt mõjutab minevikus tekkinud, kuid veel kestvaid, ning tulevikus esineda võivaid asjaolusid ja suhteid. Ehk see mõjutab negatiivselt juba antud ettekirjutust ning sellega seoses ka võib olla veel tekkivaid asjaolusid. Seega võib antud juhul tagasiulatuva jõu andmine juba antud ettekirjutuste sundtäidetavaks muutmiseks tagasiulatuvalt olla problemaatiline õigusriigi ja õiguskindluse põhimõtetega.

Ühtlasi on põhiseaduse mõtte kohaselt Eestis õiguse üldpõhimõtteks õiguspärase ootuse printsiip. Selle printsiibi kohaselt on igaühel õigus tegutseda mõistlikus ootuses, et rakendatav seadus jääb kehtima. Igaüks peab saama temale seadusega antud õigusi ja vabadusi kasutada vähemalt seaduses sätestatud tähtaja jooksul. Seaduses tehtav muudatus ei tohi olla õiguse subjektide suhtes sõnamurdlik.

Seega ei saa juba tehtud ning kehtivad ettekirjutused muutuda tagasiulatuvalt sundtäidetavaks, kui praegu kehtiva regulatsiooni kohaselt ei ole need sundtäidetavad ning ettekirjutuse saaja tegutseb kehtiva regulatsiooni (sh erinevate tähtaegade) alusel ettekirjutuse täitmisel. Kui aga nüüd uue regulatsiooni jõustumisel muutub ka juba tehtud ettekirjutus tagasiulatuvalt sundtäidetavaks, siis ei saa ettekirjutuse saaja lähtuda ettekirjutuse tegemise ajal kehtinud regulatsioonist ettekirjutuse täitmisel kui tehtud ettekirjutus esitatakse uue regulatsiooni kohaselt tagasiulatuvalt sundtäidetavaks. Seega nendele ettekirjutustele, mis on antud enne sundtäitmise regulatsiooni kehtestamist, kohalduv tagasiulatuvalt sundtäitmine võib olla õiguse subjektide suhtes sõnamurdlik.

4. Ühtlasi teeme täiendava ettepaneku analüüsida VTK-s lisaks riigieelarvest erakondadele eraldatavate summade erakondade kontole kandmiseks sobivamat valitsusasutust, kui selleks on praegu määratud Siseministerium.

Riigieelarvest ettenähtud summade ülekandmine Riigikokku kuuluvatele erakondadele, ei ole seotud Siseministeriumi valitsemisala tegevusaladega, milleks on siseturvalisus, rahvastikuarvestus ja kodanikuühiskonna arendamine. Eksitav on kajastada erakondadele riigieelarvest makstavaid toetusi Siseministeriumi eelarves, sest see moonutab eelarve kogumahtu ning võib jätta vale arusaama siseturvalisusele ja kodanikuühiskonnale tegelikult suunatavatest eelarvevahenditest. Probleemi ajutiseks lahendamiseks oleme loonud nn Erakondade rahastamise programmi, milles ei toimu sisulist tegevust. Eraldi programmi loomine ja seal ainult toetuse väljamaksmiseks eraldatud summade kajastamine on kunstlik ja ei sobi riigi teiste sisuliste programmidega ühte nimekirja. Siseministeriumi hinnangul tuleks selline erakondade toetuste kajastamine riigieelarves lõpetada ning leida sellel sobivam koht.

Erakondadele riigieelarvest toetuse eraldamise kaudu edendatakse meie hinnangul pigem tulemusvaldkonda „Tõhus riik“, mille peamine eesmärk on elanikkonna vajadustega arvestav ühtne ja tõhus riigivalitsemine. Selle tulemusvaldkonna halduspoliitika programmi üks

eesmärkidest on tõhusalt ja kvaliteetselt korraldatud riigihaldus. Palume kaaluda erakondadele toetuse maksmise üle viimist Rahandusministeeriumi vastutusele, sh eelarvevahendite ülekandmist vastavasse programmi. Halduspoliitika programmi üheks tegevuseks on „Tugiteenuste pakkumine ja toetuste rakendamine RTK-s“. Kuna RTK rakendab juba täna suurt hulka riiklikest toetustest, siis saab ta seda teha ka erakondadele makstavate toetustega.

Eeltoodut arvesse võttes palume VTK-s analüüsida ja hiljem koostatavas eelnõus käsitleda erakonnaseaduse § 12⁷ lõike 4 alusel määratud valitsusasutuse muutmist.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kristian Jaani
siseminister

Ragnar Kass 6125230
ragnar.kass@siseministeerium.ee